

Muonion kunnan lausunto:

Lapin hyvinvointialueen lausuntopyyntö sosiaali- ja terveyspalvelujen palveluverkon muutoksista

Muonion kunnan näkemyksen mukaan, Lapin hyvinvointialueen säästötoimien vaikutus alueen ja seutukunnan turvallisuuteen sekä yhdenvertaisuuteen on **negatiivinen sekä ei hyväksyttävä. Muonion kunta vastustaa Muonion vuodeosaston ja hoivapalveluyksikkö Marjapaikan lakkauttamisesityksiä sekä tiettyjen päivystyspalveluiden supistamista.** Säästöillä on negatiivinen vaikutus ihmisten perusturvallisuus- ja yhdenvertaisuuskysymyksiin. Ne ovat räikeässä ristiriidassa niin ikään valmius- ja varautumistilannekuvan sekä elinkeinojen kasvun kanssa. Pitkien etäisyyksien alueilla matkat palveluihin ovat jo nyt pitkiä ja toteutuessaan esitykset pidentäisivät niitä entisestään. **Muonion kunta vetoaa Lapin hyvinvointialueeseen, että se kantaa vastuuta alueen ihmisten terveydestä ja turvaa palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden.**

Lapin hyvinvointialueen palveluverkkouudistusesityksen vaikutuksista Muonioon ja seutukuntaan

Tunturi-Lapissa Kittilällä, Kolarilla ja Muoniolla on yhteinen päivystysrinki. Tämä käytännössä tarkoittaa sitä, että lääkäri päivystää vuoroin kussakin kunnassa klo 21.00 asti, jonka jälkeen päivystys toteutuu puhelinvastaanottona Ivalosta. **Ko. päivystysrinki on palvellut menestyksekkäästi sekä keskeytyksettä puoli vuosisataa alueemme asukkaita sekä asiakkaita, ja se ei saisi missään olosuhteissa lakkautua Laphan palveluverkkoluonnoksen muutoksien suunnittelussa tai tulevassa toimeenpanossa.** Palveluverkkomuutoksissa esitetään myös Ivalon ympärivuorokautisen päivystyksen muuttamista kiirevastaanotoksi. Esitetty muutos vaikuttaa kohtuuttomalta niin inhimillisen kuin logistisen näkökulman kannalta. Kuten yllä todettu, Ivalon ympärivuorokautinen päivystys palvelee laajasti koko Pohjoista Lappia, myös Tunturi- Lappia. **Suhteutettuna alueiden elinvoiman ja väkiluvun kehitykseen sekä matkailun kasvuun, on em. päivystyspalvelut, sekä Ivalon että Tunturi- Lapin kiertävä päivystysrinki, elintärkeitä. Alueen väestömäärä moninkertaistuu matkailusesongin aikana, mikä on huomioitava päivystyspalvelujen mitoituksessa. Ympärivuorokautisten päivystyspalvelujen saatavuus turvattava.**

Muonion kunta toteaa, että vuodeosastotoiminnan merkitys Enontekiön ja Muonion kuntien alueella on tunnustettava. Vuodeosastotoiminnan osalta palveluverkkoluonnoksessa esitetään Muonion vuodeosaston lakkauttamista. **Muonion vuodeosaston lakkauttamisen myötä matka Enontekiön Kilpisjärveltä lähimmälle vuodeosastolle olisi jatkossa 275 km. Matka on kohtuuton, ja Muonio pyytää Lapin hyvinvointialuetta vähintäänkin arvioimaan, voisiko em. välimatkoihin asettaa kohtuulliseksi arvioitu kilometrimäärä, esimerkiksi korkeintaan 250 kilometriä/ kulkusuunta (joka sekin on itsessään**

merkittävä). Kunta arvioi, että palveluverkkosuunnitelmissa kaavailtu 4 paikan lisäys Kittilän vuodeosastolle ei tule riittämään alueemme asiakastarpeisiin.

Vuodeosastotoiminnan merkitys pitkien välimatkojen alueilla on erityinen. Vuodeosaston lakkauttamisen myötä alueelta häviäisi laitteistoa ja osaamista, joka on tuonut turvaa ja mahdollistanut ketterän reagoinnin monenlaisiin hoitoa vaativiin tilanteisiin. **Toiminnan volyymi supistuisi, samoin keskeiset tukitoiminnot, kuten röntgen- ja laboratoriotoiminnot.** Terveysasemalle tulevan potilaan hoitoa ei pystyttäisi vuodeosaston mahdollistamin toimin enää jatkossa tehostamaan paikallisesti, vaan osastohoitoa vaativat potilaat lähetettäisiin joko Kittilään tai Rovaniemelle. **Vuodeosaston ja kiirevastaanoton poistumisen myötä terveysaseman toiminta käytännössä supistuisi.** Mikäli yhä useammin potilas jouduttaisiin ohjaamaan ilman lääkärin tutkimusta eteenpäin, kuormittaisi tämä myös toisia kiirevastaanottoja, päivystyksiä tai vuodeosastoja nykyistä enemmän, ja voi aiheuttaa merkittäviä potilasturvallisuushaasteita. **Muoniossa vuodeosastoa ja päivystystä käyttävät kaikki asukkaat monipuolisesti, myös perheille em. palveluiden merkitys on korkea. Samoin ulkopaikkakuntalaisten osuus koko Muonion hyvinvointikeskuksen asiakaskunnasta on huomionarvoinen. Vuodeosastojen ja päivystyksen supistamisen yhteydessä on huomioitava vainajien asianmukaiset säilytystilat.** Vuodeosaston lakkauttamisella, ja siten lääketieteellisen monipuolisuuden supistumisella, olisi vaikutusta myös Muonion terveysaseman kouluterveyskeskusstatukseen: moni erikoistuva lääkäri tai harjoittelija työskentelee Muoniossa, joka lisää ko. ammattihenkilöstön osaamista Pohjoisen harvaanasutun alueemme erityislaatuisuudesta sekä väestöstä.

Muonion vuodeosaston osalta kunta pyytää Lapin hyvinvointialuetta kiinnittämään erityistä huomiota seuraavaan: Muonion vuodeosastolle sekä hyvinvointikeskukseen on vuosien mittaan pystytty rakentamaan palvelua myös pohjoissaamen kielellä. Muoniolla ja Enontekiöllä on ollut yhteinen vuodeosasto jo, niin ikään, yli puoli vuosisataa. Tällä on erityinen merkitys saamelaiden kotiseutualueeseen kuuluvan Enontekiön saamenkielisten asukkaiden kielellisten oikeuksien toteutumiselle. On hyvin epätodennäköistä, että sama työntekijäresurssi pystyttäisiin järjestämään muualla, jolloin lakkauttamis päätös heikentäisi saamelaiden kielellisten oikeuksien toteutumista tilanteessa, jossa saamelaiset ovat valmiiksi eriarvoisessa asemassa palvelujen saatavuuden suhteen. **Saman huolen jakaa Saamelaiskäräjät. Lapin hyvinvointialueen on huomioitava, että saamelaiden kotiseutualueella asuvilla henkilöillä on oikeus käyttää palveluja saamen kielillä myös silloin, kun heidät ohjataan käyttämään palvelua kotiseutualueen ulkopuolella. Lapin hyvinvointialueen velvollisuus on huolehtia tämän toteutumisesta, mutta nyt esitetyillä muutoksilla tämän oikeuden toteutumista tosiasiallisesti heikennettäisiin.**

Kotisairaaloiminnan kehittämisellä on tärkeä rooli tulevaisuuden hyvinvointipalveluissa, mutta on korostettava, ettei se korvaa vuodeosastojen tarjoamaa hoitoa ja tukea erityisesti pitkien välimatkojen alueilla. Potilas, joka voisi palvelujen läheisyydessä pärjätä kotisairaalan tuella kotona, voi olla pitkien välimatkojen alueilla turvallisinta hoitaa terveydenhuollon yksikössä. On syytä arvioida, että palvelujen etätoteuttamismahdollisuuksissa on haasteita etenkin käsivarren alueella, jossa yhteydet ovat paikoittain huonot.

Hoivapalveluyksikkö Marjapaikan lakkauttamissuunnitelmien osalta kunta pyytää tarkkaa arviota em. suunnitelman toteuttamiskelpoisuudesta sekä asiakaslähtöisyyden toteutumisesta: Tulevatko tehostetut hoivayksikköpaikat riittämään kaikille asukkaille, täyttävätkö mahdollisesti jäljelle jäävät intervallipaikat tai ns. kriisipaikat aidosti palvelutarpeen? Miten vuodeosastoratkaisut ja tehostettujen palveluasumispaikkojen supistamisratkaisut vaikuttavat laadukkaan saattohoidon toteuttamiseen? Miten jäljelle jääviin, jo asukkaita täynnä oleviin hoivapalveluyksiköihin, saadaan lupapaikkoja ja hoito toteutettua inhimillisesti, lähellä kuntalaisten asuinpaikkakuntaa?

Kuulemis- ja neuvotteluprosessin prosessin kulusta

Muonion kunta korostaa **tarvetta aitoon vuoropuheluun ja kumppanuuteen Lapin hyvinvointialueen kanssa**. Nyt esitetyt säästötoimet on valmisteltu ilman yhteistyötä kuntien tai Saamelaiskäräjien kanssa, vaikka kumppanuus on kirjattu hyvinvointialueen strategiaan linjauksiin. Lisäksi hyvinvointialuetta sitovat saamelaiskäräjälain velvoitteet yhteistoiminnasta ja neuvottelusta.

Muonion kunnan ja Tunturi- Lapin seutukunnan kannalta palveluverkkosuunnitelmassa **on ristiriitaista, että em. säästötoimenpiteitä (etenkin vuodeosaston ja päivystyksen supistamisen osalta) esitetään, mutta samalla tunnistetaan Muonio kasvukunnaksi ja (muoniolainen sekä tunturilappilainen) matkailu valtakunnalliseksi strategiseksi kasvutoimialaksi**. Pitkät välimatkat tunnistetaan Laphan taustamateriaaleissa, esityksissä sekä alueemme erityispiirteiden kuvauksissa, mutta silti näitä ei nyt käsillä olevissa palveluverkkoesityksissä aidosti tunnusteta.

Vaikutusten arvioinnista ja kustannuslaskelmista

Muonion kunta peräänkuuluttaa Lapin hyvinvointialueelta **asianmukaista vaikutusten arviointia**, jossa huomioidaan ennen kaikkea vaikutukset perusoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen. **Palveluverkkoon tehtävät muutokset tulee tehdä ensisijaisesti potilasturvallisuus ja alueiden yhdenvertaisuus taaten**. Terveystieteiden palveluilla turvataan väestön hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä myös häiriötilanteissa, jolloin niillä on varautumisen näkökulmasta keskeinen merkitys. **Viime vuosien aikana kunnat ja muut toimijat ovat panostaneet merkittävästi varautumiseen ja toimintaan poikkeusolosuhteissa, mutta sote-palvelujen alueellisen kattavuuden murentaminen voi viedä tältä työltä pohjan**. Onko Lapin hyvinvointialue pyytännyt poliisin kannanoton em. toimenpide-ehdotuksien vaikutusten arviointiin? Vaikutusten arvioinnissa on myös kiinnitettävä laajemmin huomiota **saamelaisten oikeuksien toteutumiseen**.

Lisäksi on arvioitava suunnitelmien **kokonaistaloudelliset vaikutukset avoimesti**. Huolena on, että nyt valmistellut päätökset johtavat lopulta vain kokonaiskustannusten kasvuun, jos suurin osa rahasta siirtyy palvelujen järjestämisestä matkakustannuksiin. Millaisia säästöjä saadaan aikaiseksi Lapin harvaanasutulla alueella keskeisten palveluiden keskittämistä? Valuvatko säästöt, kuljetuksien lisäksi, esimerkiksi lisääntyvään päivystyksen käyttöön? Millainen vaikutus esityksillä on ensihoidon kuormitukseen tai lisäresurssoinnin tarpeeseen? Saadaanko keskittämällä aidosti säästöä, kun jäljelle jäävät vuodeosastot ovat heti alkujaan alimitoitettuja? Käykö siten, että Lapin hyvinvointialueen taloudessa palvelujen alueellisen saavutettavuuden nakertaminen näkyy säästönä, mutta valtion taloudessa lisääntyneinä menoina Kelan korvaamien taksi- ja muiden matkojen muodossa. Kustannusten osalta Muonion kunta pyytää huomioimaan hintalapun tilanteissa, joissa hoitoon hakeutuminen ja pääsy pitkien matkojen vuoksi viivästyy. **Länsi-Lapin VT21:n rooli ja merkitys sekä massiiviset logistiikkavirrat tulee niin ikään arvioida osana palveluverkkosuunnitelmaa. Muonion kunta esittää myös kannanottonaan, että mikäli em. muutoksista johtuen joudutaan lisäämään ensihoidon kapasiteettia (kuten yleisökuulemistilaisuuksissa on esitelty), tulee kapasiteettilisäyksen kohdistua ehdottomasti nimenomaan Muonio- Enontekiö- akselille.**

Muoniossa 18.11.2025

Laura Enbuska-Mäki

kunnanjohtaja

Muonion kunta

